

pentru dobândirea căruia reprezentanții generațiilor descrise în cele două lucrări au depus un obol contributiv de supremă jertfă.

Meritele autorului vădite de prelucrarea și interpretarea fondurilor depistate rămân incontestabile. Aparatele critice întocmite în mod riguros și indicii de nume și localități care au menirea să înlesnească cercetarea, atestă din nou calitățile profesionale ale tinărului istoric timișorean. În eventualitatea însă, a extinderii analizei și a cumulării rezultatelor dobândite, în cazul lucrărilor din 1982 și 1983, în cadrele unei monografii considerate binevenite să apară sub auspiciile editurii locale „Facla”, — recomandată cu îndreptățire prin publicarea unor cărți de istorie a Banatului, scrise de specialiști în plină afirmare și receptate la modul pozitiv de către critica de specialitate —, propunem totuși să sugerăm autorului să reflecteze mai mult asupra unor chestiuni de stil, de cursivitate a propoziției și frazei, repetarea obsesivă a unor cuvinte, sistemul defectuos uneori al punerii virgulelor și al prepozițiilor nescuzând cu nimic calitatea lucrărilor, chiar dacă apar în formă litografiată!

Reflecțiile noastre cu privire la limba și stilul autorului, în fapt omisiuni scuizabile majorității tinerilor specialiști aflați sub impactul informațional al mijloacelor mass-mediei actuale, care se cer totuși a fi remediate în cel mai scurt timp cu putință, nu scad cu nimic din valoarea și importanța volumelor-încercări de debut ale istoricului Radu Păiușan. Sperăm în continuări la cote valorice superioare și în aceeași direcție susținută a defrișării istoriei moderne a țării, cu precădere a Banatului, pentru care autorul se dovedește mai înclinat și mai versat.

STELIAN MINDRUȚ

Veac vechi, veac nou. Mărturii. Editura Eminescu, 1985.

Dacă publicistica de acum un veac interesează cu precădere pe istoricii dornici să coroboreze mărturiile de arhivă cu ipostaze ale cotidianului de odinioară, reușind astfel captarea potențialului cititor prin derularea sau interpolarea unor imagini de sorginte nadariană, trebuie să spunem totuși că paginile de memorialistică sînt incluse cu parcimonie în planurile editoriale, deși politica de difuzare a cărții a dovedit că asemenea lucrări sînt gustate și, implicit, căutate, solicitate de marele public. Tirajele se epuizează rapid, iar în studii de specialitate sînt citate adeseori fragmente din memorialistica veacului trecut și cea aparținînd primelor decenii ale secolului XX pentru a întregi și a întări argumentul istoric.

Prin strădania Editurii Eminescu, respectiv a scriitorului Valeriu Râpeanu, au fost puse în circulație în ultimii ani numeroase pagini „uite” sau inedite din publicistica militantă și din memorialistica românească, toate bucurîndu-se de prefețe, selecții, prezentări și aparat critic alcătuite de istorici competenți, cu o reputație solidă în perimetrul vieții noastre cultural-științifice.

Cu atît mai meritorie apare deci reunirea sub inspiratul generic *Veac Vechi, Veac Nou* a scrierilor publicistice, a corespondenței și paginilor de memorialistică datorate unui spirit progresist de la confinele veacului precedent cu cel în care trăim, l-am numit pe Grigore V. Maniu.

Semnalat în cîteva lucrări tratînd despre evoluția mișcării socialiste și în studiile avînd ca subiect dreptul comercial român, amintit tangențial ca părinte al scriitorului Adrian Maniu, respectiv al pictoriței Rodica Maniu, iată că prin apariția acestui triptic: *Publicistică — Corespondență — Memorial*, pentru a cărui alcătuire a ostenit, nu din orgoliu de parentalitate, ci din aplecare firească spre valorile trecutului nostru cultural, profesorul dr. Ștefan Niculescu, avem în față cartea unui destin exemplar, emoționanta fișă biografică a unui distins jurist dublat de un autentic militant socialist pentru dreptate socială (a se vedea cele *Opt scrisori către țărani*, publicate sub pseudonimul Gr. Munteanu, precum și percutantele articole avînd ca temă seisme din mediul rural, publicate în *Dacia Viitoare* (1883), *Românul* (1888) și *Lupta* din același an.

În contextul amintitului talent gazetăresc nativ, beneficiînd însă de valențele formației juridice, se înscriu relatările despre Procesul Memorandumului. Cu prilejul acestei confruntări istorice dintre reprezentanții autorității dualiste reacționare din Austro-Ungaria și aspirațiile la libertate națională ale românilor transilvăneni, Grigore V. Maniu a asistat la procesul de la Cluj în calitate de trimis spe-

cial al bisăptăminalului *Dreptul*; din Capitală, redactînd articole care informau prompt opinia publică din vechea Românie. Aceste „Reportaje juridice”, condiționate în ceea ce privește narațiunea de înflecția și contradictoria legislație habsburgică, se constituie în adevărate documente de a căror utilizare nu se poate dispensa nici un cercetător al perioadei amintite.

După seria de „*Scrisori din Franța*”, publicate în *Telegraful*, din a căror lectură se pot deduce înclinațiile tinărului publicist spre reliefaarea frământărilor sociale și politice ale vremii, în 1883 îl găsim pe Grigore V. Maniu în conducerea revistei *Dacia Viitoare* semănînd articole-studii circumscrise de asemenea analizei de pe poziții socialiste înaintate a structurilor sociale existente.

Luciditate revoluționară, spirit clar, talent publicistic sînt tot atîtea calități care se regăsesc în articolele intitulate: *Pămîntul și salariul*, *Organizarea revoluțiunii* sau *Strășnicie soldățească*, ca să cităm doar cîteva din suita celor publicate în *Dacia Viitoare*.

Începînd cu anul 1888 Grigore V. Maniu publică în ziarul *Românul* mai multe etape ale unei anchete asupra răscoalelor țărănești din primăvara aceluiași an, iar în ziarul *Lupta* va publica usturătorul pamflet la adresa politicianismului vremii, intitulat *Prefectul Vasile Vineș*.

În anul 1892 vede lumina tiparului broșura „Importanța caracterului național în progresul omenesc”, conferință rostită în iarna aceluiași an în sala noului Ateneu, autorul pledînd cu argumente din istoria universală că „două lucruri sînt necesare pentru ca o cultură să poată avea durată și viață, simțul național și libertatea”.

O a doua secțiune a lucrării se ocupă de corespondență: scrisori trimise, scrisori primite și scrisori de familie. Și fie că este vorba de scrisoarea către Alexandru Roman căruia îi solicită date despre viața și opera lui Eftimie Murgu sau informații biografice referitoare la Moise Nicoară, fie de epistola trimisă lui Andrei Bărseanu, de fapt un chestionar avînd ca temă situația socială și națională a românilor ardeleni, toată corespondența trimisă sau primită, ca de altfel și scrisorile de familie, ne dezvăluie preocupările nobile, altruiste ale unui intelectual român de la hotarul a două veacuri, perioadă de profunde convulsii sociale și politice, reverberînd în destinul acestui patriot pe care avem dreptul și obligația totodată de a-l considera contemporanul nostru.

CONSTANTIN DUMITREȘCU

Valeriu Braniște, *Correspondență, 1879—1895*. Vol. I. Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1985, 320 p.

Acțiunea de reevaluare și de restituire de pe poziții științifice novatoare a vieții și activității unor personalități ale trecutului nostru, evidențiată în mod hotărît și curajos de către istoriografia autohtonă cu deosebire în ultimele două decenii, a repus în drepturi și inclus astfel în circuitul de valori figura militanului patriot Valeriu Braniște. Volumul intitulat semnificativ „Omagiu...” din anul 1968, urmat de tomul masiv al „Amintirilor din închisoare”, publicat în 1972, de retipărirea apoi a articolelor răspîndite în gazetele bănățene și reunite în lucrarea sugestiv intitulată „De la Blaj la Alba-Iulia”, ca și de editarea publicisticii cu caracter literar, „Oameni, fapte, întîmplări”, ambele apărute în 1980 au prefăcut oarecumva apariția volumului prezent, menit să inițieze seria corespondenței lui V. Braniște din anii 1879—1927 și estimată la cîteva sute de scrisori.

Efortul editurii clujene de a scoate în cadrul colecției de prestigiu care este „Testimonia” volume de corespondență cu privire la figuri marcante transilvănene îndeosebi: A. Iancu, Al. Papiu Ilarian, G. Barițiu, I. Rațiu, V. Babeș, G. Moroianu este completat în mod fericit de cartea de față ce încorporează munca trudnică de depistare, transcriere și prelucrare a Doamnei Valeria Căliman, inițiativa mereu prezentă în frontul cercetării aspectelor legate de viața și activitatea ilustrului ei părinte, ca și aportul specialistului cunoscut care este dr. Gh. Iancu.

Cele 198 de scrisori primite și trimise între septembrie 1879 și octombrie 1895, adunate și păstrate în arhiva familiei sau a unor instituții de cultură, grupate în ordine cronologică sînt precedate de o reprezentativă „schită a biografiei intelec-